BMR3740, ÉBM5515 – PRAGMATIKA (SZEMINÁRIUM)
Nyelvmentor III. évf., Értelmiségi modul – 2009/2010 tavaszi félév
Dér Csilla Ilona egy. doc.

Tematika

1. A pragmatika mint nyelvészeti terület és mint nézőpont. A pragmatika kutatási területei.
2. Pragmatika és szemantika.
3. A kognitív nyelvészet és a pragmatika.
4. Diskurzustípusok.
5. A beszédaktusok elmélete és kritikája.
6. Társalgási szabályok és maximák.
7. Implikatúrák és előfeltevések.
8. Diskurzuskoherencia, a diskurzusjelölők.
9. Koherencia- és relevanciaelmélet.
10. Deixis.
11. Udvariasság a nyelvhasználatban.
12. Zárthelyi dolgozat.
13. Értékelés.

A jegyszerzés feltételei

- Maximum 3 hiányzás a félév folyamán (egyéb hiányzás csak orvosi igazolás ellenében minősül igazoltnak!).
- Aktív részvétel az órákon.
- Kiselőadás megtartása 15–20 percben előre kijelölt szakirodalmi anyagból (az 5. héttől indulóan, egy órán 3 fő ad elő).
- A zárthelyi dolgozat legalább elégségesre történő megírása.

Kötelező irodalom

Austin, John L. 1990. *Tetten ért szavak*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Cseresnyési László [é. n.]. *Pragmatika: a kontextus tudománya.* http://home.hiroshima-u.ac.jp/monika/Cseresnyesi/Cseresnyesi/02C3AF9F-8AE3-44AF-9042-C53F6A648227.html

Grice, H. Paul 1997. A társalgás logikája. In: Pléh Csaba – Síklaki István – Terestyéni Tamás (szerk.) 1997. *Nyelv, kommunikáció, cselekvés.* Budapest: Osiris, 213–227.

Kiefer Ferenc [2000]. Szemantika vagy pragmatika? In: Kiefer Ferenc: *Jelentéselmélet.* Budapest: Corvina. 38–64.

Nagy Katalin 2005. A pragmatika státusáról. *Magyar Nyelv* 101: 436–448.

Németh T. Enikő 2006. Pragmatika. In: Kiefer Ferenc (szerk.) *Magyar nyelv.* Budapest: Akadémiai Kiadó, 222–261.

Tátrai Szilárd 2004: A kontextus fogalmáról. *Magyar Nyelvőr* 128: 479–494.

Tátrai Szilárd 2006. A nagy esernyőcsel. A pragmatikai szemlélet alkalmazásának lehetőségei. *Journal of Teaching Hungarian as a 2nd Language and Hungarian Culture. A magyar nyelv és kultúra tanításának szakfolyóirata* 1–2: 29–35.

Ajánlott irodalom

Domonkosi Ágnes 2002. *Megszólítások és beszédpartnerre utaló elemek nyelvhasználatunkban.* A Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének Kiadványai 79. Debrecen. http://mek.niif.hu/01700/01715/01715.pdf

Dér, Csilla Ilona 2005. Diskurzusszerveződés és grammatikalizáció – néhány magyar diskurzusjelölő kialakulásáról. *Nyelvtudományi Közlemények* 102: 247–64.

Fischer, Kerstin 2006. Towards an understanding of the spectrum of approaches to discourse particles: introduction to the volume. In: Kerstin Fischer (ed.): *Approaches to discourse particles.* Oxford: Elsevier. 1–20. http://nats-www.informatik.uni-hamburg.de/~fischer/adpintro.pdf

Fraser, Bruce 1999. What are discourse markers? *Journal of Pragmatics* 31: 931–952.
Iványi Zsuzsanna 2001. A nyelvészeti konverzációelemzés. *Magyar Nyelvőr* 125: 74–93.
Labov, William – Fanshel, David 1997. Beszélgetési szabályok. In: Pléh Csaba – Síklaki István – Terestyéni Tamás (szerk.) 1997. *Nyelv, kommunikáció, cselekvés.* Budapest: Osiris, 395–435.
Levinson, Stephen C. *Pragmatics.* Cambridge: Cambridge University Press.
Nemesi Attila László 2000. Benyomáskeltési stratégiák a társalgásban. *Magyar Nyelv* 96: 418–436. http://www.c3.hu/~magyarnyelv/00-4/nemesi.htm
Nemesi Attila László 2009. Az alakzatok kérdése a pragmatikában. Budapest: Loisir Kiadó.
Németh T. Enikő – Bibok Károly (szerk.) 2003. *Általános Nyelvészeti Tanulmányok XX. Tanulmányok a pragmatika köréből.* Budapest: Akadémiai Kiadó.
Pléh Csaba – Síklaki István – Terestyéni Tamás (szerk.) 1997. *Nyelv, kommunikáció, cselekvés.* Budapest: Osiris.
Reboul, Anne – Moeschler, Jacques 1998/2000. *A társalgás cselei. Bevezetés a pragmatikába.* Budapest: Osiris.
Sárosi Zsófia 2003. Történeti szociopragmatika – magyar nyelvtörténet más megközelítésben. *Magyar Nyelv* 99: 434–448.
Schourup, Lawrence 1999. Discourse markers. Tutorial overview. *Lingua* 107: 227–265.
Szili Katalin 2004. *Tetté vált szavak.* Budapest: Tinta Könyvkiadó.
Tátrai Szilárd 2001. A népszerűsítés cselei. (Recenzió: Reboul – Moeschler: A társalgás cselei.) In: *Literatura* 2001/2–3: 320–325.
Tolcsvai Nagy Gábor 2001. *A magyar nyelv szövegtana.* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 121–125; 175–80.
Tolcsvai Nagy Gábor 2003. Topikaktiválás és topikfolytonosság magyar nyelvű szövegekben. *Általános Nyelvészeti Tanulmányok XX.* 295–325.
Verschueren, Jef 1999. *Understanding Pragmatics.* London – New York: Arnold.
Yule, George 1996. *Pragmatics.* Oxford: Oxford University Press.

Szakirodalom a kiselőadásokhoz

VEGYES

1. Pólya Tamás 2004. Sikertelenség és koherencia a nyelvi kommunikációban. In: Magyar Tudomány 2004/8. http://www.matud.iif.hu/04aug/07.html
2. Árvay Anett 2003. A manipuláció és a meggyőzés pragmatikája a magyar reklámszövegekben. *Általános Nyelvészeti Tanulmányok XX. Tanulmányok a pragmatika köréből.* 11–35.
3. Bártházi Eszter 2008. Manipuláció, valamint manipulációra alkalmas nyelvhasználati eszközök a sajótreklámokban. Magyar Nyelv 2008/4. http://www.c3.hu/~magyarnyelv/08-4/barthazi.pdf
4. Bańczerowski Janusz 1997. A nyelvi közlés rejtett pragmatikai információiról. In: *Magyar Nyelvőr* 121: 49–62.
5. Kiefer Ferenc 2003. Morfopragmatikai jelenségek a magyarban. *Általános Nyelvészeti Tanulmányok XX. Tanulmányok a pragmatika köréből.* 107–128.
6. Nemesi Attila László 2006. Szó szerinti jelentés, konvencionális jelentés, vezérjelentés. In: Világosság 2006/8–10. http://www.vilagossag.hu/pdf/20070507213255.pdf
7. Fine, Gary Alan. Szóbeszéd és pletykázás. In: Síklaki István (szerk.): Szóbeli befolyásolás II. Budapest: Typotex. 305–319.

RELEVANCIAELMÉLET, BESZÉDAKTUSOK, MAXIMÁK, IMPLIKATÚRÁK

8. Hámori Ágnes. A figyelem és a beszédaktusok összefüggései a társalgásban. *Általános Nyelvészeti Tanulmányok XXII.* 161–202.
9. Németh T. Enikő 2003. A kommunikatív nyelvhasználat elvei. *Általános Nyelvészeti Tanulmányok XX. Tanulmányok a pragmatika köréből.* 221–254.

10. Reboul, Anne – Moeschler, Jacques 2000. A pragmatika születése. In: Uők: *A társalgás cselei. Bevezetés a pragmatikába.* Budapest: Osiris. 31–56.
11. Reboul, Anne – Moeschler, Jacques 2000. A pragmatika és a kognitív tudomány. In: Uők: *A társalgás cselei. Bevezetés a pragmatikába.* Budapest: Osiris. 57–75.
12. Reboul, Anne – Moeschler, Jacques 2000. Grice öröksége és a kognitív pragmatika. In: Uők: *A társalgás cselei. Bevezetés a pragmatikába*. Budapest: Osiris. 76–99.
13. Clark, Herbert H. 1997. Áthidalás. In: Pléh Csaba – Síklaki István – Terestyéni Tamás (szerk.). *Nyelv, kommunikáció, cselekvés.* Budapest: Osiris. 380–390.

DISKURZUSJELÖLŐK, PRAGMATIKAI JELÖLŐK

14. Bańczerowski, Janusz 2005b. A kötőszók mint metaszövegbeli operátorok. *Magyar Nyelvőr.* 129. évf. 4. 488–495.
15. Németh T., Enikő 1998. A *hát, így, tehát, mert* kötőszók pragmatikai funkciójának vizsgálata. In: *Magyar Nyelv* 94: 324–31. http://www.c3.hu/~magyarnyelv/98-3/nemethteniko.pdf
16. Dér Csilla Ilona 2009. Mik is a diskurzusjelölők? In: Keszler Borbála - Tátrai Szilárd (szerk.) Diskurzus a grammatikában – grammatika a diskurzusban. Budapest: Tinta. 293-303.

UDVARIASSÁG

17. Szili Katalin 2004. A kérés pragmatikája a magyar nyelvben. In: Uő. Tetté vált szavak. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 103–120.
18. Szili Katalin 2004. Hogyan is mondunk nemet magyarul? In: Uő. Tetté vált szavak. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 120–137.
19. Szili Katalin 2004. *Elnézést, bocsánat, bocs…*(A bocsánatkérés pragmatikája a magyar nyelvben). In: Uő. Tetté vált szavak. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
20. Suszczyńska, Malgorzata 2003. A jóvátevés beszédaktusai a magyarban. *Általános Nyelvészeti Tanulmányok XX. Tanulmányok a pragmatika köréből.* 255–294.